

Bir Bilgelik Durağı

Cengiz Aytmatov

Panel

20 Ekim Türkistan / KAZAKİSTAN

Prof. Dr. Osman HORATA

T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Atatürk Kültür Merkezi

ve

Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi

Mütevelli Heyet Başkanı

Ойшылдық тоғысы

Шыңғыс Айтматов

Панель

20 қазан Түркістан / ҚАЗАҚСТАН

Професор, доктор Осман Хората

ТР Ататүрік Мәдиент, Тіл және Тарих Жоғары

Мекемесінің Ататүрік Мәдениет Орталығы

және

Қ.А.Ясауи атындағы халықаралық қазақ-түрік

университетінің Өкілетті Кеңес төрағасы

Sayın Rektörüm, Sayın Rektör Birinci Yardımcımız,
Değerli Bilim Adamları ve Sevgili Öğrenciler,

20. asrın bilge isimlerinden Cengiz Aytmatov'un 80. yaş gününe rastlayan 12 Aralık günü, onun huzurlarında Bişkek'te uluslararası bir sempozyum planlamıştık. Tıpkı Atatürk Kültür Merkezi'nce, doğumunun 70. yılında Ankara'da düzenlenen uluslararası sempozyumda olduğu gibi... Atatürk Kültür Merkezi olarak, dünyanın farklı yerlerinden gelen Aytmatov uzmanlarını, Aytmatov dostlarını, 80. yaş yılında bir araya getirebilmeyi, ona verilebilecek en anlamlı ödül olarak düşünmüştük. Ayrıca, Türk kültürünün bu gönüllü elçisine, geç de olsa bir hakkın teslimi için, Türkiye'de Nobel Ödülüne aday göstermek üzere bir komite oluşturmuştuk.

Құрметті ректор және I-Вице-президент, қымбатты
ғалымдар және сүйікті студенттер,

20-ғасырдағы ойшыл тұлғалардың бірі Шыңғыс Айтматовтың 80-жылдығына байланысты 12-желтоқсан күні Бишкектегі Халықаралық сempoзиум өткізу жоспарланды. Ататүрік Мәдениет Орталығы тарапынан 70-жылдығына байланысты Анкарада өткізілген Халықаралық сempoзиум сияқты, Ататүрік Мәдениет Орталығы ретінде әлемнің әртүрлі аймақтарынан келген Айтматовты зерттеуші мамандардың және достарының 80-жылдығында қайта бірге басын қосу Айтматов үшін берілетін ең маңызды сыйлық. Сонымен қатар, түрік мәдениетіне үлкен көңіл бөлген елші үшін кеш болса да қажетті сый-сияпат жасау, Түркияда Нобель сыйлығын тағайындау туралы комиссия құрылды.

Fakat Törekul oğlu Cengiz'in, 12 Aralık 1928'de Kırgızistan'ın Şeker köyünde başlayan "Ak Gemi"yle "Toprak Ana"ya doğru yolculuğu, 80. yaş gününe ulaşmadan, 10 Haziran 2008 günü Almanya'nın Nurnberg kentinde noktalandı. Bu toplantımız da, 16-17 Ekim tarihlerine alınarak, Cengiz Aytmatov'a saygı toplantısına dönüştü. Bu toplantının devamını da, değerli arkadaşlarımın katkısıyla üniversitemde, Türk-Kazak dostluğunun sembol kurumu olan Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde gerçekleştiriyoruz.

Алайда, Төреқұл ұлы Шыңғыстың 12-желтоқсан 1928 жылы Қырғыстанның Шекер ауылында басталған "Ақ кеме", "Топырақ ана" сияқты шығармашылық жылдары 80-жылдығына жетпей, 10-маусым 2008 жылы Германияның Нюрнберг қаласында аяқталды. Осы жиналысымыз қазан айының 16-17 күніне ауыстырылып, Шыңғыс Айтматовқа құрмет көрсету жиналысына айналды. Осы жиналыстың жалғасын құрметті достардың қолдауымен университетте түрік-қазақ достығының символы ретіндегі мекемесі болып саналатын Қожа Ахмет Ясауи атындағы университетте өткізіп отырмыз.

Değerli Konuklar,

Bişkek'teki sempozyumumuzun adı, "Bir Bilgelik Durağı: Cengiz Aytmatov"du. Bu durak, sadece Kırgızı, Kazağıyla Türk dünyası için değil insanlık için de önemli bir duraktır. Çünkü Aytmatov, eserleri yüz ellinin üzerinde dile çevrilen, pek az yazara nasip olabilecek evrensel bir üne sahip bir dünya yazarı, halklar arasında bir köprü... Fani vücudu yok olsa da, kuşkusuz bu güçlü köprüler onun adını yaşatmaya devam edecektir. Aytmatov, sadece Kırgızistan'ın değil doğusuyla, batısıyla Türk Devlet ve Topluluklarının kültür elçisidir. Onun kurduğu köprüler, binlerce yıllık bir kültürel zenginliğin kapılarını dünyaya aralamıştır. Aytmatov'a, Türk kültürünün gelişimi ve tanıtımına yaptığı bu katkılar sebebiyle, Atatürk Kültür Merkezince, 1998 yılında şeref üyeliği payesi bizzat o anki cumhurbaşkanımız sayın Süleyman Demirel tarafından kendilerine tevdi edilmiştir. Bu sebeple, bu şeref üyemiz adına düzenlenen bu toplantı, Atatürk Kültür Merkezi açısından da özel bir anlam ifade etmektedir.

Қымбатты қонақтар,

Бишкектегі симпозиумның аты "Ойшылдық тоғысы – Шыңғыс Айтматов" болатын. Бұл тек қырғыз бен қазақтар сияқты түркі әлемі үшін ғана емес, адамзат үшін де өте маңызды бір тоғыс. Себебі, Айтматовтың шығармалары жүз елуден астам тілдерге аударылды, өте аз жазушыларға нәсіп болатындай глобалды атаққа ие әлем бойынша танымал жазушының аты халық арасындағы көпір ретінде, өзі болмаса да әлбетте мұндай күшті көпірлер арқылы мәңгі бақи өмір сүре береді. Айтматов, тек Қырғызстанның ғана емес, сонымен қатар шығысы мен батысы арқылы түрік мемлекеттері мен қауымдастықтарының мәдени елшісі болып табылады. Соны арқасында құрылған көпірлер, мыңдаған жылдық мәдени байлықтың есегін әлемге паш етіп ашты. Түрік мәдениетін дамыту және таныту мақсатында жасалған үлестері үшін Айтматовқа Ататүрік Мәдениет Орталығында 1998 жылы құрметті мүше дәрежесі тікелей сол кезеңнің Түркия Республикасының Президенті Сүлейман Демирел тарапынан берілді. Сол себептен, мұндай құрметті мүшеміз үшін өтетін осы жиналыс Ататүрік Мәдениет Орталығы тұрғысынан да арнайы бір мағынасы бар.

Değerli Konuklar,

Biraz sonra alanın uzmanları, değerli bilim adamları Cengiz Aytmatov'u çeşitli yönleriyle ele alacaklardır. Ben de, doğrudan uzmanlık alanım olmamakla birlikte, Aytmatov'un yetiştiği çağ içindeki konumuna, insanlık için bir bilgelik durağı olmasının sebebine kısaca temas etmeye çalışacağım.

Sevgili Öğrenciler,

Aytmatov, her yazar gibi "asrının eseri"ydi fakat "asrının esiri" değildi. Evet, o asrının esiri olmamış; "insanı yok etmeye dönük" savaşlara, baskılara, zulümlere karşı, "asrı"nın güdümüne girmeden; insanı hür, erdemli ve "kendi" olarak yaşatabilmenin savaşını vermiş, insanlığın bilgelik durağı olmuş, onurlu, bilge bir yazardır.

Қымбатты қонақтар,

Біраздан кейін, осы алаңның құрметті ғалымдары Шыңғыс Айтматовты әртүрлі жақтары бойынша қарастырады. Менің де тікелей мамандық алаңым болмаса да, Айтматовтың осы ғасырдың ішіндегі орны, адамзат үшін ойшылдықтың тоғысы болуына байланысты қысқаша болса да айтып өтейін.

Сүйікті студенттер,

Айтматов әрбір жазушы сияқты "ғасырдың шығармасы" болды, бірақ "ғасырдың тұтқыны" емес. Ия, сол ғасырдың тұтқыны болған емес; "адамзатты жою" үшін бейімделген соғыстарға, қысымшылықтарға және зұлымдықтарға қарсы "ғасырдың" ықпалында қалмай; адамзатты егемен, білімді және "өзі" болып өмір сүру үшін талпынды, адамзат үшін ойшылдық тоғысы болды, намысқой және ақылды бір жазушы болды.

Hepinizin bildiği gibi Aytmatov'un 80 yıllık ömrü, son sekiz yılı dışında, 20. yüzyılda geçti. Düşünürler, 20. yüzyılı diğer asırlardan farklı, anlaşılması güç bir asır olarak nitelerler. Daha açık bir ifadeyle bu asır, insanlar açısından anlaşılmaya fırsat bırakmayacak kadar hızlı, aynı zamanda zor geçmiş bir asırdır. Aytmatov ise, zamanın önünde savrulup gitmeyen nadir yazarlardan biridir. Peki hepimizin hayatının önemli bir kesitine ev sahipliği yapan 20. asır nasıl bir yüzyıldı? İki Dünya Savaşının yaşandığı, üçüncüsünün eşiğinden döndüğü, buna karşılık bir asra sığmayacak kadar baş döndürücü gelişmelerin yaşandığı bu asrı insanlar nasıl hatırlayacaktır?

Бәрімізге мәлім, Айтматовтың 80 жылдық өмірінің соңғы сегіз жылынан тыс 20-ғасырда өтті. Ойшылдардың пікірі бойынша, 20-ғасырды басқа ғасырларға қарағанда өзгеше, түсіндірілуі қиын бір ғасыр болып саналады. Бұдан да ашық түрде айтатын болсақ, осы ғасыр адардар тұрғысынан түсіндіруге мүмкіндік бермейтіндей дәрежеде жылдам, сонымен қатар қиын өткен бір ғасыр болды. Ал, Айтматов уақыттан озбайтын өте сирек кездесетін жазушылардың бірі. Барлығымыз үшін өміріміздің маңызды бір бөлігі өткен осы 20-ғасыр қандай бір ғасыр болды? Екі дүниежүзілік соғыстың болған, үшінші дүниежүзілік соғыстың табалдырығынан аттап өткен, осыған қарсы бір ғасырға сыймайтындай дәрежедегі қарқынды прогрестер болған ғасыр адамдар арасында қалай еске түсіріледі?

Eric Hobsbawm, *Kısa 20.Yüzyıl* (İstanbul 2006) adlı eserinde, bu sorunun cevabını bulmaya çalışır ve bu amaçla 20. yüzyılın on önemli düşünürünün kapısını çalar. Cevaplar, ne yazık ki bu yüzyılın, savaşları ve felaketleriyle insanlık tarihinin en dehşet verici asrı olduğunu gösterir. İnsan hayallerini zorlayan, bilim ve teknoloji alanındaki baş döndürücü gelişmeler ise bu trajik tablonun gölgesinde kalır. İngiliz müzisyen Menuhin'in deyişiyle bu yüzyıl, "...insanlığın o zamana kadar idrak ettiği en büyük umutları canlandıran", buna karşılık "bütün hayalleri ve idealleri yıkan" bir asırdır.

Эрик Хобсблаум «Қысқаша 20-ғасыр» (Стамбул 2006) атты шығармасында осы мәселенің жауабын табуға тырысты және осы мақсатта 20-ғасырдың он маңызды ойшылдардың көз-қарастары мен пікірлеріне орын берілді. Алайда, жауаптар бойынша осы ғасырдың соғыстар мен апаттарға байланысты адамзат тарихының ең қауіпті ғасыры болып көрсетілді. Ал, адамдардың қиялдарына негізделген білім мен технология саласындағы қарқынды прогрестер, осындай трагедиялық бейненің көлеңкесінде қалып қойды. Ағылшын музыкант Менухиннің айтуы бойынша, бұл ғасыр – "... адамзаттың сол кезеңге дейін орындаған ең үлкен үміттерді жандандырған", осыған байланысты "барлық армандары мен идеяларын жойып жіберген" бір ғасыр болып табылады.

20. yüzyılın başlarından ortalarına kadar geçen süre, insanlık için ümitlerin, hayallerin tükendiği; Aytmatov'un deyişiyle bir "gün"ün "bir asra bedel" olacak kadar uzadığı bir dönemdi. Bu bunalım dönemini, olağanüstü büyüme ve toplumsal dönüşüm yılları izledi. Fakat yeşeren umutlar insanlar için daha canlanamadan solmaya yüz tuttu. Bazı bölgeler için asrın sonu, yeniden belirsizlik, dağılma, çatışmayla gelen bir felaket dönemi oldu.

Savaşlar, felaketler ve hızlı değişim, yetişen kuşakları geçmişle organik ilişkiden yoksun bir zeminde, sürekli "şimdiki zaman" içinde yaşamak zorunda bıraktı. Tarih yani kimlik şuuru büyük bir erozyona uğradı ve "kimlik sorunu" çağın sorunu hâline geldi.

20-ғасырдың басынан ортасына дейінгі мерзім адамзат үшін үміттердің біткен, Айтматовтың айтуы бойынша «бір күн – бір ғасырға тең» деп айтарлықтай дәрежеде ұзарып кеткен бір мерзім болып саналады. Мұндай қиын кезеңнен кейін таңқаларлық прогрестер мен қоғамдық өзгерістер болды. Алайда, жаңадан пайда болған үміттер адамдар үшін өсе алмай, тез арада сола бастады. Кейбір аймақтар үшін ғасырдың аяғы белгісіздік, ыдырау және қақтығысу нәтижесінде қайтадан пайда болған бір апат кезеңі болды.

Соғыстар, апаттар және қырқынды прогрестер жаңадан өсіп келе жатқан ұрпақтарды өткен шақпен органикалық қарым-қатынастардан алыстатып, үздіксіз түрде "қазіргі заман" ішінде өмір сүруге мәжбүр етті. Тарихи куәлік санасы үлкен бір эрозияға ұшырады және "куәлік мәселесі" ғасырдың үлкен бір мәселесіне айналды.

Aytmatov da, “Geçmişin ya da daha çok kişinin çağdaş deneyimini önceki kuşakların deneyimine bağlayan toplumsal mekanizmaların yok olması”nı, geç 20. yüzyılın en karakteristik ve en ürkütücü fenomenlerinden biri olarak görür ve “Kan ve iktidar, işte bunlar ebediyetten beri tüm kötülüklerin anasıdır Bir hainlik ikincisini meydana getirir; o da üçüncüsü için tohum bırakır... Bolşevizm olmasaydı, faşizm meydana gelir miydi? Hitler Stalinsiz ya da bunun aksi olur muydu?...” diyerek, bu yüzyılı “kan”la “iktidar”ın birleştiği, kötülüğün bir diğer kötülüğü doğurduğu şanssız bir dönem olarak görür.

İnsan eliyle gerçekleşen bütün bu felaketlerin ve değişimin hedefinde yine insan vardı. İnsanlık, bu asırda hiçbir asırda olmayacak kadar “kendi” olarak kalabilmenin savaşını vermek zorunda kaldı. Bu olağanüstü dönüşüm, sadece insanları etkilemekle kalmadı, ihtiyar dünyamızı da kritik bir dönemece getirdi.

Айтматов “өткен заманның немесе көптеген адамдардың заманауи тәжірибесін бұрынғы бабалардың тәжірибесіне байланысты қоғамдық механизмдердің жойылуына” 20-ғасырдың ең сипатты және ең қауіпті феномендердің бірі деп санады және “қан мен билік – мінеки, осылар әдебиеттен бастап барлық жамандықтардың анасы... Белгілі бір опасыздықтың артынан екіншісі келеді, содан соң үшіншісі үшін негіз салып кетеді... Егер большевизм болмағанда, фашизм болмас па еді? Гитлер Сталинсіз болмас па еді немесе керісінше болар ма еді?...” дей отырып, осы ғасыр “қан” мен “биліктің” бірігуінен жамандықтың келесі бір жамандыққа себепші болатын болымсыз бір кезең болып саналады.

Адамдардың қолымен жүзеге асырылған барлық апаттар мен өзгерістердің негізгі мақсатында да адам факторы бар болатын. Адамзат, осы ғасырда ешбір ғасырда болмайтындай дәрежеде “өзіндік” сипатын табу үшін талпынуға мәжбүр болды. Әдеттен тыс өзгерістер, тек адамдарға ғана әсер етпей, күні өткен дүниемізді де критикалық жағдайға ұшыратты.

Değerli Konuklar,

Anadolu ve Orta Asya Türkleri, yani Türk atanın Ata ve Ana yurttaki çocukları, 20. yüzyılın dehşetinden en fazla etkilenen toplumlar oldular. Aytmatov da talihin ve tarihin acı yüzüyle daha çocukluk yıllarında karşı karşıya kaldı. Orta Asya Türklüğünün üzerine çöken kâbus, onu çocukluğunu yaşayamadan en değerli varlığı babası Törekul'dan ayrı düşürdü. Yakın çevresinden daha birçok insan, o dönemde yaşamının bedelini ağır bir şekilde ödedi. Törekul oğlu Cengiz, babasının ölümünden dört yıl sonra, henüz 13 yaşındayken, Sovyet halklarının 20 milyondan fazla ferdiyi kaybettiği İkinci Dünya savaşı dehşetiyle karşılaştı.

Қымбатты қонақтар,

Анадолы және Орта Азия түріктері, яғни түрік атаның ата және ана жұртындағы балалары 20-ғасырдың қауіпінің өте қатты ықпалында қалған қоғам болды. Айтматов тағдырдың және тарихтың ащы түрімен балалық шағында беттесті. Орта Азия түріктерінің басына түскен апат сияқты, балалық шағында оның ең маңызды болмысы болып саналатын әкесі Төреқұл қайтыс болды. Өзінің айналасындағы көптеген адамдар, сол кезеңде өмірлерінің құнын үлкен ауыртпалықпен өтеді. Төреқұлұлы Шыңғыс әкесі қайтыс болғаннан төрт жылдан кейін 13 жасына толды. Совет кезеңінде, 2-дүниежүзілік соғыстың зұлымдылығы 20 миллионнан астам халықтың қайтыс болуына себепші болды.

Andre Gide, “sanat baskıdan doğar” der. İlginç ve bir o kadar da düşündürücü bir söz. 20. asrı baskısı, Aytmatov gibi, kendini cesaretle sorgulayan bir dehayı, bilgeyi yaratır. Aytmatov, her şeyden önce insanı kendine bırakmayan 20. yüzyılı, insanlığın trajedisini sorgulayan asrının en önemli birkaç yazarından biridir. “Kan” ve “İktidar”ın bir araya geldiği bu asırda, o tavrını “insan”dan yana koyar. Dağında, okulunda, tarlasındaki insanı, kendi insanını anlatır. Onların iç dünyalarını büyük bir gözlem gücüyle tasvir eder. Çevresinden perspektifini bütün Sovyet halklarına, oradan da bütün insanlığa yöneltir. Kazak-Kırgız bozkırlarındaki insanlardan insanlığın dünya ile ilişkilerini sorgulamaya uzanır.

Андре Гайт “өнер қысымшылықтан туындайды” деген. Бұл – өте қызық және ойландыратындай бір жайт. 20-ғасырдағы қысымшылықтың нәтижесінде, Айтматов сияқты өзін-өзі батылдылықпен сынайтын ақылшы әрі ойшыл адамдар пайда болды. Айтматов бәрінен бұрын адамдарға еркіндік бермеген 20-ғасырдың, яғни адамзаттың трагедиясын сынаған ғасырдың ең маңызды бірнеше жазушылардың бірі. “Қан” мен “билік” бірге қосылып, осы ғасырда өзінің көз-қарастарын “адам факторына” бағыттады. Таудағы, мектептегі және егіндегі адамдар, яғни өз халқын сипаттады. Олардың ішкі әлемін үлкен бір байқау күшімен сипаттады. Айналасындағы перспективті барлық Совет халқына, сондай-ақ барлық адамзатқа көрсетті. Қазақ-Қырғыз жайлауларындағы адамдар туралы көз-қарастарды және адамзат пен дүние арасындағы қарым-қатынастарды да қамтиды.

Aytmatov'un eserlerinin ana temasını, asrının bu trajik yüzü, çevre felaketleri, ötekileştirme/kendi olma, savaşlar gibi sorunları oluşturdu. O, bu sorunlara kalemiyle insanlığı dikkatini çekerek bir yazar olarak sorumluluğunu en üst düzeyde yerine getirdi. Sistemin baskısı veya kendi arzusuyla insanın kendine yabancılaşarak millî hafızasını kaybetmesini, bir Kırgız efsanesinden esinlendiği "Mankurt" metaforuyla insanların belleklerine silinmeyecek şekilde kazıdı. "Halkların tarihî hafızasının körelmesi"ni, "fertlerin ve halkların kendi benliklerini kaybetmesi faciası" olarak gören Aytmatov, millî hafızasını yitiren bir insanı "anasını tanımayan bir ferde" benzetir.

Orta Asya ve Anadolu Türklüğü felaketler açısından şanssızlıklarına karşılık, Atatürk gibi, İsmail Gaspıralı gibi, Aytmatov gibi bilge şahsiyetleriyle, üzerlerine çöken kâbusun altından güneşin aydınlığını görmeyi başardılar.

Айтматовтың шығармаларындағы негізгі тақырып – ғасырдың трагедиялық бейнесі, экологиялық апаттар, бөтендік/өзіндік және соғыстар сияқты мәселелер. Ол мұндай мәселелерге өзінің қаламы арқылы (шығармаларымен) адамзаттың назарын аударып, бір жазушы ретінде жауапкершілігін ең жоғары дәрежеде атқарды. Адамдардың жүйенің қысымшылығымен немесе өз еркімен өздігінен жатсына отырып ұлттық санасын жоғалтуы туралы қырғыз аңызындағы "Мәңгүрт" метафорасымен адамдардың естерінде өшпес бір із қалдырды. "Халықтардың тарихи санасын жоғалтуын" "адамдардың және халықтардың өздігін жоғалту апаты" деп санаған Айтматов ұлттық санасын жоғалтқан бір адамды "анасын танымайтын адамға" ұқсатты.

Орта Азия мен Анадолы түрікшілдігі, көптеген апаттар мен болымсыз жайттарға қарамастан, Ататүрік, Исмаил Гаспыралы және Айтматов сияқты ойшыл адамдарды, өздерінің басына түскен ауыр жайттардан кейін жарыққа шыққан күннің нұры деп санады.

Aytmatov gerçeği, elbette sadece ele aldığı konulardan ibaret değildir. O gücünü, insanlığın gerçeklerini, insani ve evrensel boyutta ele almasının yanında, beslendiği güçlü “damar”lardan ve insanları derinden yakalayan üslubundan almaktadır. Aytmatov, 20. yüzyılın dehşeti karşısında, sağlam bir kaleye, asırlardır Kırgız kültürünü ayakta tutan Kırgız epik hazinesine sığınmış ve sığındığı bu kadim miras da 20. asırdaki en önemli mirasçısını yetiştirmiştir. Aytmatov, millî olmadan evrenselleşilemeyeceğini herkese göstermiştir. Semerkant’tan Almaati’ya kadar uzanan kadim Türkistan toprakları, dünyanın birçok yerini kısıkandıracak zenginliklere sahip tarihî bir ilim ve kültür merkezidir. Bu münbit topraklarda yetişen Aytmatov, bıraktığı tohumlarla şüphesiz binlerce yeni filize öncülük edecektir.

Айтматовтың шындығы, әлбетте, тек қарастырылған тақырыптарды ғана қамтымайды. Оның күшінің қайнар көзі – адамзат шындықтарын адамзаттық және глобалдық деңгейде қарастыру-мен бірге, күшті “тамырлары” және адамдардың терең әдістері. Айтматов 20-ғасырдың қауіптеріне қарсы мықты тосқауыл болып, ғасырлар бойы қырғыз мәдениетін жалғастырып келе жатқан қырғыздардың эпикалық қазынасына байланысты және осы мирас 20-ғасырдағы ең маңызды мұрагерін жетілдірді. Айтматов барлық адамзатқа, ең алдымен ұлттық дейгейде жетілмей, әлемдік дейгейде жетілудің мүмкін емес екендігін атап өтті. Самарқанттан Алматыға дейінгі киелі Түркістан топырағы әлемнің көптеген жерлерін қызғандыратын байлықтарға ие тарихи бір ғылым және мәдениет орталығы. Мұндай киелі топырақта өскен Айтматовтың қалдырған іздері арқылы міндетті түрде мыңдаған жаңа пікірлердің туындауы мүмкін.

Evrensel bir bilgelik durağı olan Cengiz Aytmatov'un dünyaya vedasını, bazı yazarlar "Tanrı Dağından" bir "Çiğ" in kopmasına; bazıları da "Kırgız'ın Dağı"nın devrilmesine benzetti. Kopan dağdan bir çiğ veya yıkılan Kırgız'ın dağı değil; dünyanın uçuruma doğru gidişini anlattığı son romanı *Dağlar Yıkılırken*'i çağırıştırırcasına, insanlığın dağlarından birinin devrilişiydi veya yer kürenin zirvelerinden bir "Dağ"ın "Toprak Ana"yla kucaklaşmasıydı. Onun "Beyaz Gemi"si hayal ikliminde çıktığı yolculukta derin izler bıraktı. Bu izleri korumak ve yaşatmak, sadece Kırgız'ın değil, bütün dünyanın borcu olmalıdır. Atatürk Kültür Merkezi olarak, dün olduğu gibi, bundan sonra da Türk kültürünün bilgesine karşı vefa borcumuzu yerine getirmeye devam edeceğiz.

Глобалды бір ойшылдық тоғысы болып саналатын Шыңғыс Айтматовтың әлеммен қоштасуын, кейбір жазушылар "Тәңрі тауларынан" бір "көшкіннің" түсуіне, ал кейбіреулері де "қырғыз тауының" күйреуіне ұқсатады. Түскен таудан бір көшкін немесе күйреген қырғыз тауы емес, әлемнің тұңғыйыққа түсуін «Таулар күйрегенде» атты соңғы романына ұқсатып, адамзаттың таулардан құлап түсуі немесе жер шарының ең биік шыңдарының "таудың" "топырақ анамен" құшақтасуы. Оның "ақ кемесі" қиял-ғажайып ауа-райында жолға шығып терең іздер қалдырды. Бұл іздерді сақтап қалу және жалғастыру, тек қырғыздардың ғана емес, барлық әлемнің міндеттік борышы болып саналады. Біз Ататүрік Мәденеит Орталығы ретінде бұрындағыдай келешекте де түрік мәдениетінің ойшылы үшін міндеттік борышын орындауды жалғастырамыз.

2008, biliyorsunuz Cengiz Aytmatov Yılı... Kırgızistan Kültür ve Enformasyon Bakanlığı, bu anlamlı kararıyla ona hayattayken âdeta anlamlı bir jübile yaptı. Aytmatov yılında, düzenlediğimiz bu saygı toplantısını konuşmalarıyla onurlandıran değerli bilim adamlarına ve bu güzel ev sahipliği için Üniversitemize, Rektörümüz sayın Lespek Taşimov ve Rektör Birinci Yardımcımızın sayın Mahir Nakib'in şahsında teşekkürlerimi sunuyor, Cengiz Aytmatov'un aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyorum.

Ruhu şad olsun!

2008 жыл – Шыңғыс Айтматов жылы. Қырғызстан мәдениет және информация министрлігінің мағыналы шешімі арқылы оған тірі кезінде құрмет көрсету ең үлкен сыйлық болып саналады. Айтматовтың жылы үшін ұйымдастырылған осы жиналысқа қатысқан құрметті ғалымдарға және қонақжайлылығы үшін осы университетімізге, университет президенті Лесбек Ташимовқа және I-Вице-президент Махир Накипке үлкен алғысымды білдіре отырып, Шыңғыс Айтматовтың құрметі үшін бас иемін.

Жатқан жері жайлы, топырағы торқалы болсын!